

שומרים הזק!

ביטאון שומר תמיד ארגון בוגרי השומר הצעיר בישראל

"לציונות, סוציאליזם ואחוות עמים"

ספטמבר 2009, תשרי תש"ע

מרד הקיץ - פרוייקט קייצות 2009
חיכי י"א מקיימים קייטנות עם ערכים בערים ובשכונות

מפגש נוסטלגי - גדוד יחיעם פתח-תקווה
1946-1953

מפגש יג'מלים - גדוד שדה יואב
איחוד מרגש 37 שנים לאחר שנת הי"ג

שיחה עם מרדכי רוזמן
איש "השומר הצעיר" מנהיג מעפילי אקסודוס

שכבת פלך מתחילה את פרק המשימה!
פרק המשימה הלאומית במסלול הנח"ל

"גוונים של שלום"
פרוייקט יהודי ערבי בשיתוף השומר הצעיר ותנועת אגי'אל

עידכוני יד יערי וגבעת חביבה

אירוני חג התנועה תשס"ט
ל"ג בעומר בקנים

הפרטת הקרקעות בישראל
התגייסות תנועת "השומר הצעיר" למאבק בהפרטה

שומרים ושומרות יקרים

לאנשי "שומר-תמיד" – לכבוד ראש השנה

שנה עברה מאז כנס היסוד של שומר תמיד. היה זה כנס מכונן ומרגש שלקחו בו חלק אלפי בוגרי התנועה והניכי התנועה מכל רחבי הארץ.

את השנה שעברה מאז הכנס המייסד הקדשנו לביסוס הארגון ופעולותיו. בהובלתו של חגי רגב, מזכיר הארגון, שזו ההזדמנות להודות לו, ביססנו את הקשר עמכם: עיתונים (שזה הנוכחי הוא כבר השני שבהם), ימי עיון ואירועים שאליהם הוזמנתם ועשרות מכם הגיעו, מפגשי גדודים וגרעינים במספר קינים וארגון וגיבוש רשימות הקשר. כל אלה הם מסימניו של ארגון קיים ופועל.

השנה הקרובה מכוונת להעמקת פעילות הארגון והעמקת הקשר אתכם, וזה יהיה מוקד עיסוקה של מזכירת הארגון החדשה – תום גלבע. המטרה שלנו היא להוציא עיתונים, לקיים מספר גדול של כנסים ואירועים ולהיות קשובים לרעיונות שלכם, חברי הארגון. בשל חשיבות הדבר, מצאנו גבעת חביבה והשומר הצעיר, את הדרך לאפשר לתום לעבוד אך ורק כמזכירת הארגון, כדי להבטיח לו תנופה. אני מאחל לתום, בהזדמנו זו, את מיטב איחולי ההצלחה.

אני מאחל, אם כן, לכולנו, בפרוס השנה החדשה, שתהיה זו שנת תנופה לארגוננו. הרבה מתפקדים לחברות בארגון, העמקת פעילותו וביסוסו.

בעיתון שלפניכם כתבה על חיילי הנח"ל בתנועה, ראיון עם מרדכי רוזמן איש התנועה ומנהיג מעפילי האקסודוס, כתבה על "פרוייקט הקייצות" של התנועה סיקור כנס של גדוד "יחיעם" בפתח-תקווה ומפגש יג'מלים של גדוד שדה יואב, כתבה על פעילות התנועה בנושא הפרטת הקרקעות, עדכונים טריים מ"יד יערי" וכתבה בנושא התאטרון הדו-לאומי של "השומר הצעיר".

שנה טובה,
שנת שלום, אושר ושגשוג,
אלון פאוקר
יו"ר זמני – שומר תמיד.

מרד הקיץ

גילי ברטורא, גרעין להט (עין המפרץ), תנועת הבוגרים

שכבת "למרד" ברחבי השומר הצעיר הפעילה קייצות לילדי ישראל בכמה ערים בארץ, כחלופה לקייטנות שהציפו את השוק.

כשיש כסף. החברה הישראלית נמצאת במצב רע בכל מקום". בפתחו של כל קיץ מוצאים עצמם הורים רבים חסרי אונים, כשהם נאלצים להחליט במה למלא את החלל הריק שמותירה חופשת הקיץ בחיי ילדיהם. האפשרויות מגוונות: טיסות לחו"ל, חופשה בארץ, קייטנות. לעתים, יש גם מי שיבחרו, שלא להיכנע לתכתיבי החברה ולהשאיר את ילדם בבית. יש להניח, שבמקרים אלה ידונו את ילדם לתהליך התנוונות ממושך, בחברת הטלוויזיה והאינטרנט.

"יום המיחזור", בקייצת "החלל" של השומר הצעיר באשקלון, בעיצומו. כ-100 ילדים מתרוצצים בקומה התחתונה של הקניון באשקלון. הקן, הממוקם במקלט בשכונת עתיקות צר מלהכילים. החניכים, ילדי השכונה, בני העדה האתיופית ובנים לעולים מחבר העמים, עוסקים כעת בהכנת חלליות מחומרים שניתן למחזר. בקייצת "מסביב לעולם", שערכת התנועה בנהריה, היום הוא "יום ישראלי". החניכים עוברים בין תחנות, שבהן הם מתוודעים לתרבות ולמסורת של מגוון

אלטרנטיבה

לפני כחמש שנים החליטו חניכי שכבת י"א דאז בתנועת השומר הצעיר, כי יש להציע חלופה ערכית ולא יקרה לאותן קייטנות, שברוב המכריע של המקרים, מנהליהן מתמקדים בשיקולי רווח והפסד, ודוחקים את טובת הילד לתחתית סדר העדיפויות. חניכי השכבה התפזרו באותו הקיץ בין ארבע קייצות, שנערכו בשכונת ג"סי כהן שבחולון, בבאר שבע, בשכונת עתיקות באשקלון ובשכונת קריית משה שברחובות ויצרו תכנית שהיו לה פנים שונים משל כל שאר הקייטנות בארץ פנים חברתיות. "פרויקט הקייצות" יצא לדרך ומאז מאז, בכל קיץ, מובילים

העדות המרכיבות את עם ישראל. בתום הפעילות יעברו פעולה, שכותרתה "שונים, אבל שווים". בערד, שם נערכת קייצת לכ-40 ילדי פליטים מדרפור, מספרים המדריכים, חניכי שכבת י"א בתנועה, לחניכים על מורשתו של יאנוש קורצ'אק. מספר דקות חולפות והשמים מתמלאים בעשרות עפיפונים, פרי יצירתם של הילדים. "לא צריך לעשות קייצת רק במקום שבו רעבים ללחם, או רק במקום שיש בו בעיות כלכליות", אומר אורי דרורי מקיבוץ געש, אחד המדריכים בקייצת באשקלון. יש חשיבות לכך שהקייצות האלה נערכות בכל הארץ. החופש חלול וריק מתוכן גם כשיושבים מול המחשב, גם

מחנכים כמו קורצ'אק

במה שונה הקייצת הזאת מאחרות?

"התוכן הוא שונה", מסביר דרורי. "מנסים לראות איך אפשר להכניס בדברים תוכן ערכי יותר. ב"יום הישראלי", דיברנו על שוויון. אנחנו מדברים על דברים שקורים בחברה ומזמינים את הילדים להיות שיפוטיים יותר", אומר דרורי. במרכז תהליך ההכשרה שעברו חניכי שכבת "למרד" ניצבה תפישתו

החינוכית של יאנוש קורצ'אק. הם נדרשו לשאלות: מה זה אומר להיות מחנך, איך לאהוב ילד, מהי דמותו של המחנך השומרי ומהי קבוצה שומרית. חניכי השכבה מדברים בהתרגשות על הקשר עם הילדים, על החיים יחד. שינוי התפישה, שחל בהם בעקבות העיסוק המעמיק

בדמותו של יאנוש קורצ'אק, ניכר בתחושה, במוטיבציה הגבוהה לפעול ואפילו בשפת הדיבור. לפני הקייצת ראו עצמם כמדריכים, ואילו היום הם מתייחסים זה לזה ואל עצמם כאל מחנכים לכל דבר. הם מספרים כי היו מאפיינים אליטיסטיים ביחסם לשבוע שבפניו עמדו. רבים מהם ראו את עצמם כשליחי הקיבוצים והערים המבוססות, הבאים לסייע לילדים שמגיעים ממשפחות קשות יום. בתום הקייצת, הם אומרים פה אחד, חזרו כולם לקניהם עם מחשבות אחרות לגמרי. רבים מהם בחרו להדריך שנה נוספת, אחרים לקחת אחריות בתחומי פעילות אחרים בקן. נראה, שהם מסיימים את השבוע, כשבפיהם אמירה מורכבת הרבה יותר על מצבם של בני הנוער בחברה הישראלית. הם תולים את השינוי שחל בהם בהבנה שהחוליים, שבהם נגוע הנוער בארץ, לא פסחו גם עליהם, על קניהם ועל הסביבה שממנה הם באים.

חניכי שכבת י"א בארץ את המיזם. את הכסף שממנו התקיימו חניכי שכבת "למרד" במהלך התקופה הזו הם גייסו בעיקר בעצמם. לפני המועד שבו החלו הקייצות, עסקו החניכים בגיוס הכספים בסביבת מגוריהם. העירוניים מכרו לימונדה ועוגות שהכינו ברחובות הערים, והקיבוצניים ביקשו תרומות מהמפעלים בקיבוציהם. סכום הכסף שהצליחו לגייס שימש, בעיקר, לצורך קניית אוכל ולמימון נסיעות.

אך גם במהלך השבוע האינטנסיבי של הדרכת הקייצת עסקו בגיוס, הפעם בערים שבהן נערכו הקייצות. למשל, בקייצת שנערכה באשקלון העמידו דוכן למכירת לימונדה במרינה. "שרנו שירים על הקייצת, והסברנו לאנשים שעברו ברחוב מה אנחנו עושים", מספר

ענר רובינשטיין מקיבוץ אילון. כוס לימונדה עלתה שלושה שקלים. היו תגובות חיוביות בסך הכול, ורובם תרמו לנו אפילו בלי לשתות. היה אפילו מישהו שהציע לנו לקחת את כל הקייצת לבריכה שלו. בסוף היום ספרנו את כל המטבעות; הגענו לכ-1,500 שקל. הייתה לזה משמעות, לא רק בגלל הכסף שהרווחנו, אלא גם בגלל שהיה לנו מפגש עם תושבי העיר", ממשיך רובינשטיין. "ביום ההכנה לקייצת הגענו לשכונה, עשרה חברי"ה לבושים בשומריות (חולצות תנועה)", מספר רובינשטיין על הקייצת בעתיקות. "לא הצלחנו להבין איך זה קורה, אבל תוך עשר דקות היו סביבנו מלא ילדים, שביקשו שנשחק איתם. זה ההווי בשכונה. הרבה ילדים מסתובבים עם האחים הגדולים שלהם, ולומדים מהם דברים שליליים. היו בקייצת ילדים בכיתה ד' שמדברים כמו חברי"ה בכיתה י". זה מצחיק ועצוב גם יחד. ראינו שאם אתה מצליח לתת להם במה, אם אתה מעצים אותם, הם פורחים.

הקייצת לפליטי דרפור בערד

"הגענו לקייצת בלי לדעת כל כך למה לצפות", מספר אייל רזניק מכפר סבא, מדריך בקייצת לפליטי דרפור בערד. "הדבר שחששנו ממנו יותר מכול הוא השפה, אבל ביום הראשון הבנו שהם יודעים עברית ממש טוב. זה הצריך מאתנו לשנות כל מיני דברים. החוברת שבה היו כתובים התכנים הייתה זהה בכל השכבות ולכל הקבוצות. מהר מאוד הבנו שצריך לעשות בה שינויים, ושכל זוג מדריכים צריך להתאים את התכנים לקבוצה שלו".

מה הפתיע אתכם, אילו סטיגמות נשברו?

"רמת השיתוף ביניהם הייתה מאוד גבוהה", אומר רזניק. "למשל, אחד הילדים הביא יום אחד צלחת פסטה מהבית. הוא הוציא אותה ושם אותה ושלושה מזלגות במרכז המעגל; זה שונה מאוד מאיך שילדים ישראלים מתנהגים בדרך כלל. אבל האמת היא, שבמהלך הקייצת למדנו שהם לא שונים מילדים אחרים. היו מקרים של אלימות, אבל היו מקרים כאלה גם במקומות אחרים. הם התלבשו כמו ישראלים, דיברו עברית כמו ישראלים, והקשיים שהיו לנו אתם היו דומים לקשיים שיש עם ילדים ישראלים. הבנו, שילדים הם ילדים". "על אף הדמיון", מבקשת רעות הרפז, רכזת הקייצת בערד, להבהיר, "היו תכנים שנאלצנו לוותר עליהם. היה קשה מאוד להכניס תכנים ערכיים בשיחה או בפעולות. עיקר העיסוק שלנו היה בהטמעת קודים ונורמות ערכיות. ישיבה במעגל, שיתוף, קבוצה". את

החיים יחד בקומונה מתארים החניכים כהתנסות חיובית ומפרה, אם כי לא בדיוק קלה. "היה לי ממש מעניין לחיות בקומונה", אומר דרורי. "אחרי הכול, געש הוא כבר לא ממש שיתופי. המאמץ הזה של כולם למען מטרה אחת - לא הייתי מוותר על זה. זה משהו שאני אפגוש אחר כך בייג (שנת שירות בשומר הצעיר)".

אתה כבר חושב על הייג?

"אולי אפגוש את זה אחר כך בייג", הוא מתקן מיד, "אולי".

15 מוקדים ברחבי הארץ

פרויקט הקייצות הוא מרכיב אחד בתהליך ממושך, שעוסק בעיקרו בבחינת אופייה ומצבה של החברה הישראלית, תהליך שראשיתו במסע לפולין, שאליו יוצאים חניכי השכבה באותה השנה. בפרויקט הקייצות, הנערך השנה, משתתפים כ-200 חניכים משכבת י"א בתנועה, שכבת "למרד". המספר חסר התקדים של הנרשמים איפשר את התרחבותו של המיזם לכ-15 מוקדים שונים בארץ. "התפישה החינוכית שלנו היא שהקייצת הזו היא לא משהו נקודתי", מסביר אורי דרורי, געש. "אנחנו לא באים ליצור לחניכים בארץ חוויה של שבוע וללכת. זו לא פילנתרופיה. אין לנו מחשבה על רווח חומרי, רק הילדים מול העיניים שלנו. החבר'ה האלה רגילים לקבל ביומיום יחס אדיש, למשל, בבית ספר. אצלחלק מהילדים גם ההורים אדישים. אנחנו באים ממקום אחר, מקום כן. אנחנו נותנים לילדים כאן לחוות חוויה אלטרנטיבית זולה. זה לא שבוע, באים והולכים. ברור לנו שאחר כך צריך להיות לחוויה המשך בקנים".

מפגש נוסטלגי – גדוד "יחיעם" פתח-תקוה

ושניים ממדריכינו שנפטרו במהלך השנים. בדבריהם ביטאו המשתתפים רגשות חמים לתנועה, שחינכה אותם לחיות חיים פעילים בחברה. גם כיום עוסקים רבים, אף במרום שנותיהם,

בעשיה חברתית וציבורית ותורמים לכלל. לצופים בנו מן הצד היתה זו שעה של קורת רוח. מעל מסך המצגת נשקפו בתמונות הישנות אותם ילדים וילדות בפעילותם הגלויה במחנות ובטיולים, אך הזכירו בילויים, אהבות ואף מעשי פרחות, שהיו אף הם חלק מהווי חיינו ולרוב סמויים מן העין. כיום הם מעלים על שפתינו חיוך סלחני של קשישים עטורי נסיון חיים עשיר. וסייעו בקיום המפגש המרגש חגי ואורן, פעילי התנועה, שעדכנו אותנו על פעילות "השומר הצעיר" בימינו אלה. תודתנו להם ואהבנו את התרגשותם למראה ה"וותיקים" שהיו בעבר הרחוק, ממש כמוהם, לובשי חולצות שומריות ועונדי סמליה התנועה.

שלושים ושה אנשים ונשים בני 73-74 התכנסו בקיבוץ שפיים בשבת, 9.5.09, לפגישה נוסטלגית לאחר שרובם לא התראו כ-56 שנים. את ילדותם ונערוּתם, בשנים 1946 – 1953, בילו יחד בעדת "כפירים" ובגדוד "יחיעם" בקן "השומר הצעיר" בפתח-תקוה. מראשיתה ניצת מוקד ההתרגשות. חיוכים, זיהוי פרצופים מוכרים, לחיצות יד וחיבוקי שמחה על הפגישה המחודשת של בנות ובנים, שעשו יחד את ילדותם והתבגרותם, פעולות וטיולים, מסיבות, ערבי הגדוד והקן, סמינרים והפגנות, הדרכה ומחנות צופיים ועבודה. ומה לא? בחבורות קטנות עמדו האורחים, טועמים עוגה ומשקה, מחליפים ביניהם רשמי עבר ומשלימים פרטים פיקנטיים חסרים. דברו על כל מה שהתרחש במשך עשרות שנות הפרידה. בשוך גלי השמחה הראשונים התישבו הנוכחים במעגל גדול וגוללו את עיקרי פרשות חייהם המקצועיות והמשפחתיות. הנערות והנערים, שפרחו לכל עבר על סף בגרותם, הקימו את משפחותיהם והגיעו לתחומי עיסוק

הצוות המכין:
מלכה (כפרי) מרמס, משה גורביץ,
משה (פריידנברג) פרי וחנוך לקח.
ונקווה להיפגש שוב, בהזדמנות שתיווצר!
מאי, 2009.

ותפקידים שונים ומגוונים: בצה"ל ובאקדמיה, בכלכלה ובטכנולוגיה, בחינוך, בתעשייה ובמינהל; בארץ ובח"ל, בעיר ובקיבוץ וקצרה היריעה מלפרט את כל המעשים לפרטיהם. במהלך הדברים הועלה זכרם של תשעה מחברינו

מפגש יג'מלים - גדוד שדה יואב

שלושים ושש שנים לאחר המפגש המשותף האחרון שלהם חזרו היג'מלים של משלחת "שדה יואב" (1972-1973) למפגש חגיגי בפאב הקיבוצי של קיבוץ עין השופט.

הרעיון החל להירקם בכנס של ארגון שומר תמיד בו נפגשו חברים רבים מהגדוד ואט אט קרם עור וגידים עד התהוותו למפגש של שעות ארוכות, מלא בשחזורי חוויות, שירה, ריקודים, סיפורים מאז והיום ושיחה קולחת כאילו לא מפרידות ביניהם השנים הרבות.

המפגש נתן לכל השותפים בו טעם של חיבור וקהילה שלא ידעו שקיים בקבוצת האנשים הזו. חווית היי"ג כפי שזכורה במוחם הפכה שוב לחיה ונושמת, עלו התחושות הישנות, השותפות העצומה, היצירה המשותפת וההבנה שהעשייה והנתינה במסגרת תנועת השומר הצעיר נגעה בנימי נפשם של כולם"

קצת מתגובות שנשלחו לאחר הכנס:

עייפה מאד מההתרגשות הנהדרת של היום ובכל זאת לפני שצונחת למיטה - ממש תודה גדולה על מפגש מרגש, אמיתי וכיפי!!!

לכל ידידי, אם יורשה לי לכתוב זאת למרות שאת חלקכם לא ראיתי 35 שנה עד למפגש המופלא שלנו-

באיחור- יש קוראים לו אופנתי, ויש אומרים סתם הצתה מאוחרת, גם אני מצטרף לכותבים.

איכשהו מצאתי את עצמי מספר היום, בהקשר של מסיבת סיום עונה של הלהקה שלי על המפגש מהשבוע שעבר, ולהפתעתי ההתרגשות עדין היתה שם, מרימה ראש ומספרת לי משהו מאד משמעותי על המפגש, עליכם, עלי, ושמחתי בכך. כי בכמה מקומות בחייך אתה יכול לומר בכנות שאתה פוגש אנשים שמענין אותך לשמוע מה עלה בגורלם במשך שש שעות, ושמעוררים תחושה של אחווה שמזכירה נשכחות? (טריוויה: איפה היה כתוב לציונות, לסוציאליזם, ולאחוות עמים, הרבה אחרי שהיה ברור שלמלים אלו לא נשאר כיסוי אמיתי?)

תודה לכולם, וכמובן למארגנים החרוצים שבלעדיהם אף פעם, בשום מקום, לא קורים נסים קטנים מעין זה שקרה לנו.

וסליחה, אבל גם קצת עסקים: רבים שאלו אותי מה ואיפה ואיך על מעשי, והבטחתי לשלוח אינפורמציה, והריני עושה זאת. למי שמעוניינים, יש הנחה לקיבוצניקים (לשעבר). אבל הודיעו לי על בואכם.

למי שלא מעוניינים - וזה בגדר מטרד עבורם - אנא ידעו אותי, ולא תוטרדו בעתיד. אחרת תשמעו על מעשי שוב ושוב, ראו הוזהרתם! מקווה להתראות שוב (והפעם נדמה לי שצריך להיות מאד אופטימי כדי להניח שאפשר שוב לחכות 35 שנה)

אנשים יקרים,

ראשית, מצטרפת לשמחת הפגישה בתודה ענקית למי שהיה ואירגן ועשה שיהיה כ"כ מרגש וטוב. ושנית, רוצה ואפילו מוכרחה לשתף אותכם בחוויה נוספת שעליה לא הייתי מסוגלת לדבר במפגש עצמו, קצת כי עוד לא ממש ידעתי עליה והרבה כי לא הייתי מסוגלת בכל ההתרגשות הכללית.

הסיפור התחיל כשעה לפני שהגעתי לפאב בעין השופט, כשחגית (שלומי לשעבר) מסרה לידי אוצר יקר. וכדי להסביר מהו ולספר למה יקר אני חוזרת לרגע שלוש שנה אחורה לשנה שבה נפרדנו מעמי קליין שנפטר ממחלה ארורה בגיל צעיר כל כך. עמי היה חבר שלי במוסד ואח"כ בייג ובצבא. הוא שלח לי עשרות מכתבים, שאותם העברתי להוריו לאחר שנפטר, מתוך הרגשה שהמילים שהוא כתב צריכות להשאר אצל מי שהאובדן שלו היה הכי עמוק.

בשנה האחרונה נפטרו הוריו של עמי ואחותו אילנה מצאה את כל המכתבים שעמי קיבל ושלח שמורים וארוזים. היא החליטה להחזיר אותם לנמענת ולשולח מתוך תחושה, כפי שכתבה, שזה מקומם. קשה לתאר מה זה לקרוא מכתבים שנכתבו לפני +36 - שנים כל כך צמוד למפגש שלנו. בסופו האחרון אחרי שפגשתי את כולכם נשטפתי בים של געגוע ודמע, ומתוך זה בא צורך עז לשתף אותכם בחלק הייגמלי של המכתבים.

עמי היה ייג בחיפה בקומונה היפיפיה שברחוב פנורמה (יפה נוף) יחד עם מיכל ויואל השליח משמיר. אני הייתי באשקלון עם אסנת מקיבוץ

דליה, צביקה (כד קטן) החל"ת ויעקב השליח בבלוק שבבית זולוטוב הישן שבשכונת עתיקות... אני מצרפת קובץ ובו קטעים שנכתבו אז על הימים ההם בקומונה, בקן ובמשלחת. אני מרגישה שבזכות התיזמון עמי הצליח להיות אתנו לא רק בשנת 3/1972 אלא גם ביום שישי 10.7.09 במפגש שהיה הרבה מעבר לפרץ של נוסטלגיה.

נעמי יקרה,

ראשית, שתדעי שאני מספרת על המפגש ועליך לכל מי שזז בסביבתי, באמת הרווחנו בגדול שיש אחת עם יכולות של הגשמת חשקים וחלומות. המון תרמו להצלחת המפגש אבל את בהחלט עשית את המעבר מהרעיון להתקיימות.

Neomi, you are the greatest.

You organized and guided this event with a lot of grace and dignity.

But I always knew you were great, since the - komunat Chulon tiuul L'Sinai.

Peace,
Yehuda

תודה גדולה למארגנים/ות.

הענקתם לנו מתנה גדולה.

נתתם לנו הזדמנות חד פעמית לפגוש שוב את אחי עזר ואחי סמך, להיות עליזים אמיצים ורעננים, להיות אחים נאמנים לעדה השומרית, ולשמור על הטוהר המיני.

נשיקות וחיבוקים לכולם

תודה רבה-רבה,

לאורנה, דוד, שושנה, רותי, אילה, עומר, וכמובן לך, נעמי אהובתי.

קשה לשים את האצבע על דבר מסויים שצבע את המפגש הזה בצבעים כה רכים, מקבלים, מרגשים ומלאי חסד. זאת הייתה הזדמנות עבורי להיפרד מהנערה הצעירה המבוהלת, מהילדה שלא מצאה את מקומה בתוך המון האדם הזה, ולפגוש אנושיות וחום של אותו המון אדם.

ההתלהבות והחדווה שמתוכם נולד המפגש הזה, בראו אירוע מדויק ומענג.

תודה ולהתראות

שיחה של בוגרי השומר הצעיר עם מרדכי רוזמן

בסוף יולי נפגשנו, 15 חברים מתנועת הבוגרים של השומר הצעיר, עם מרדכי רוזמן מקיבוץ העוגן.

בסטולין כשנפגשו אנשים הם לא החליפו דעות מי ניצח מנצ"סטר יונייטד או ברצלונה, דברו על איזה ספר קראת. הייתה אוירה של לימוד, של ערכים. שברנו את השיניים כשקראנו את אנגלס, כשקראנו את מרקס, הרבה ספרים קראנו בלי להבין, אבל התאמצנו.

וקראנו בשלוש שפות - יידיש, עברית ופולנית. הקן לא היה שהייתי הולך רק בערב לקן. כל ערב אני הולך לקן. כל ערב לאיזה קבוצה יש אסיפה,

אבל יחד עם זה שרים, משחקים. אני כבר הייתי מדריך של קבוצה, הם באו לקן לעשות שיעורים, אני זוכר שאני עזרתי להם לכתוב על ביאליק. הייתי מסור בלב ובנפש לקן, אבל גם הייתי תלמיד טוב עם תעודה טובה. הקן היה הבית השני. זה מוגזם להגיד הבית השני, זה היה הבית הראשון. בתוך השומר הצעיר, העקרון העיקרי היה הגשמה, "נעשה ונשמע" והגשמה זה לעלות לארץ ישראל ולצאת להכשרה ואני ב-1936 יצאתי להכשרה. ואמא שלי, עם 5 ילדים, הצטרפה לגדל ולפרנס את הילדים. לא היה ג'וינט ומחלקת רווחה, היא בעשר אצבעות קיימה את המשפחה, עשתה את הכביסה, בישלה, ניהלה את חנות המכולת הקטנה ופרנסה

הפגישה, בעקבות צפייה בסרט "החול והים" (של הבימאית יעל קיפר זרצקי) - על סיפורה של ה"אקסודוס", התקיימה במסגרת מעגל משימתי חדש של תנועת הבוגרים של השומר הצעיר - מעגל המרד. המעגל עוסק בלימוד וחקר התנועה בגולה, לפני ובזמן השואה ובאחד מיסודותיה המכוננים של התנועה מרגע היווסדה - יסוד המרד. חברי המעגל המשימתי מדריכים בני נוער וחיילים במוזיאון "משואה לתקומה" בקיבוץ יד מרדכי ומקיימים פעילויות חינוכיות בנושא לחניכי ובוגרי התנועה.

אנו מביאים אליכם את תקציר השיחה המרתקת והמרגשת עם מרדכי, שנושאה העיקריים היו התנועה בגולה, ארגון הבריחה וה"אקסודוס":

התנועה בסטולין:

אני נכנסתי לקן בסטולין ב-1929. הייתי בן 12, למדתי בבית ספר "תרבות" ואחד המורים היה בוגר השומר הצעיר והוא בשקט בשקט העביר כל כיתה לשומר הצעיר. אנחנו היינו במשפחה 5 ילדים - אחד אחד, הצעיר ביותר במשפחה. 2 אחיות מעלי, אחות אחת מתחתי. אני הייתי באמצע. כל החמישיה, סיימנו את בית ספר "תרבות" וכל החמישיה היו בשומר הצעיר. למזלנו, בקן אחת הבעיות נפטרה - כולנו ידענו עברית. האסיפה התנהלה בעברית, הדיבור בין לבין היה בעברית, כי רובנו היינו חניכי בית ספר "תרבות" והקן היה הבית השני. אני, באופן רשמי, בלי השכלה. שבע מחלקות בית ספר "תרבות" זה הכל, כמו כן הייתי בסמינר של התנועה ב-1938 בורשה והיו גדולי המרצים יאנוש קורצ'אק, פרופסור דובנוב ועוד והייתי בארץ בקורס רכזי משק. אבל אני ביסוד אוטודידקט של השומר הצעיר. בשומר הצעיר

התנועה במלחמה:

כל הזמן התנועה קיימה את עצמה בשלושה עולמות. העולם האחד- זה הקיום הפיזי. להישאר בחיים, למצוא קצת מים, אוכל, בגד. העולם השני- במידת האפשר מלחמה נגד האויב הנאצי. אם זה פרטיזנים, אם זה בדרך אחרת. הדבר השלישי- לא לאבד לרגע את התקווה ואת האמונה שעוד נגיע לארץ ישראל והעם היהודי לא תם לגווע. יש ישוב יהודי בארץ ישראל, יש ישוב יהודי באירופה, אנחנו ידענו שיש עשרות אלפי יהודים בעומק בריה"מ, גם פה ושם מגיעים אנשים ממחבואים. כל הזמן אמרנו שצריך לשמר את עצמנו, את קיומנו, את רעיון העליה. היה מובן מאליו שמאותו רגע שנפגשנו, אומרים "יקוב הדין את ההר", אנחנו עושים הכל למען לעלות לארץ ישראל. כמובן, אם אני חושב על היום עם מושגים של חיים שלווים ושקטים, זה היה רעיון, לא על גבול הטירוף, אלא רעיון מטורף. הכנס הראשון של התנועה העולמית אחרי המלחמה היה בראשית 46" בצרפת. את הישיבות שלנו קיימנו בורסאי ואני זוכר מה שאני אמרתי באחד הדיונים-

"תנועת השומר הצעיר לא הפסיקה את קיומה ולו לרגע אחד. פעם זה היו הרבה אנשים, פעם זה היה אדם בודד שנמצא בכלא זה או אחר, או בכלא הסובייטי, אבל התנועה המשיכה להתקיים". השומר הצעיר בגמר המלחמה שמר על העקרון הבסיסי- ציונות וארץ ישראל. בתנועת השומר הצעיר בגרמניה, בכותרת המכתבים היה כתוב "הסתדרות השומר

הצעיר בהעפלה, התנועה בגרמניה" לא יכולנו להוציא מהפה "הסתדרות השומר הצעיר בגרמניה". אנחנו הלכנו עם המציאות. בפולין הקמנו קיבוצים ובתי ילדים. התנועה קמה לתחיה בכל הארצות. ברומניה היתה תנועה, במינכן התייצבו 3 חברי השומר הצעיר מאמריקה, שהיו בצבא האמריקאי, בהנהגה ואמרו "אנחנו לרשותכם, מה שצריך אנחנו נעשה", וגם בבולגריה התנועה קמה על רגליה. לארץ זרמו אלפי שומרים, לא מאות, אלא אלפים. הלכידות של השוב"צ לא נפסקה לרגע אחד, גם

את המשפחה. ואני אמרתי "אני יוצא להכשרה". באה אלי אמא ואמרה: "מרדכי, מה אתה עושה לי ולנו? איך אתה עוזב אותנו? אבא איננו, אני אישה לבד מקיימת את כל זה. אתה בחור מבוגר, תשאר פה ותעזור לנו לקיים את המשפחה". אני בצורה אכזרית ביותר עזבתי את המשפחה, נפרדתי מהקן ויצאתי להכשרה. זה היה קיבוץ הכשרה, העילית שבעילית של השומר הצעיר בפולין, חוות ההכשרה בצ"נסטוחובה, עם חוה חקלאית. זאת היתה דרך ההגשמה. זאת היתה דרכו של השומר הצעיר האמיתי- להגשים את הדרך. זאת הייתה דרכי בקן, הייתי מדריך בקן, הייתי ראש הקן, נסענו למחנות, הלכנו לטיולים, בלי"ג בעומר הפגנה בתוך העיירה עם דגלים כחול-לבן- הפגנת כוח. זה היה הקן. המרכיבים העיקריים של תנועת השומר הצעיר בחוץ לארץ היו: א. עלייה לארץ ישראל, עם כל הכרוך בכך; ב. השפה העברית. זה לא היה נתון קבוע, אבא שלי ואמא שלי הבינו עברית, אבל לא דיברו עברית; ג. היום זה בכלל לא קיים, קרן קיימת לישראל- הפעולה למען הקרן הקיימת לישראל, גאולת הקרקע.

שלושת המרכיבים האלה היו העיקריים של תנועת השומר הצעיר, על יד, כמובן, צופיות וכיבוש העולם מול רעיונות נשגבים של אחווה, רעות, שוויון, יושר, מעשים טובים, כל הדברים הטובים שהם נחלת תנועת נוער. לפניכם אני יכול להגיד שבכל המסכת של תנועות

הנוער בגולה השומר הצעיר לא הייתה רק התנועה הגדולה ביותר, אלא הייתה השורשית והאורגינלית ביותר, היא צמחה מעצמה. נניח דרור, החלוץ הצעיר הם היו סניף של מפלגה, בית"ר היו סניף של מפלגה, הם לא עיצבו את עצמם, הם הצטרפו לרכבת. השומר הצעיר הייתה תנועה קודם כל אינטלקטואלית- מרטין בובר, קורצ"אק, גדולי הדור. אנשי השומר הצעיר התחככו בהם. זיגמונד פרויד, הפסיכואנליזה, הם עיצבו את דרכם באופן עצמאי כמו שנוער מסוגל.

בבריה"מ, גם בתוך גרמניה הכבושה, גם בחלק של פולין שהיה כבוש בהתחלה ע"י בריה"מ. אני יכול להגיד במשפט אחד שהשומר הצעיר המשיך את פעולתו ודרכו לאורך כל הדרך, בלהבה יותר גדולה, בלהבה יותר קטנה, ביחידות, ביחד, אבל תמיד ברעות בלתי רגילה. בעיקר לא לאבד את התקווה, יהיה אשר יהיה אנחנו לא נוותר על החלום העיקרי להגיע לארץ ישראל וככה התנועה היתה לא בתרדמה, אלא מכוסה בערפל דק, אבל חיה ונושמת. לא בפעולה יומיומית, אלא בתקווה- יבוא היום.

האקסודוס:

לפני חמש-שש שנים, נסעתי לציון יום הולדת 90 של חברי הטוב שלום חולבסקי מעין השופט- פרטיזן, מורה, היסטוריון. כרגיל במקרים כאלה אמרתי דברי ברכה. מסתבר שהייתה שם הבימאית של הסרט, יעל קיפר זרצקי, היא שמעה את מה שאמרתי, כנראה שזה עניין אותה והיא אמרה: "אני מוכרחה לבוא אליו לראיין אותו". אורך הסרט הוא שעה וחצי ואני משער שיש לה 80 שעות מצולמות והיא מתוך 80 השעות האלה ליקטה את הסרט. במקביל היא צילמה את אייק אהרונוביץ", רב החובל של האונייה. הנושא היה "אקסודוס", אבל זה לא סרט על ה"אקסודוס", זה סרט בעקבות ה"אקסודוס". היינו עם הסרט במכללה לביטחון לאומי, לפני קורס השתלמות של מפקדים בכירים בצה"ל. אחרי שראינו, שוחחנו, דיברנו, מפקד המכללה אלוף גרשון (ג"ר) הכהן, אני כבר לא זוכר בדיוק כל מה שהוא אמר, אבל פסוק אחד נחרט בזכרוני- "זה סרט על רוח האדם". מצידי זאת הגדרה נכונה. כמובן, רוח האדם יכולה להיות גם רוח רעה. הוא התכוון לרוח האדם במובן הנעלה של המושג, הטוב, האנושי. התשתית החשובה ביותר של האקסודוס זאת ההבנה וההתעמקות מי ומי היו הנפשות הפועלות. זה לא היה דבר רגיל, זאת לא הייתה תופעה מובנת מאליה של אנשים ממשפחות ומתקופה רגילה בעולם שקט. הדבר העיקרי הוא שכשנגמרה מלחמת העולם השנייה והשואה שפקדה את העם היהודי, הנפשות הפועלות היו שרידים של העם היהודי במזרח אירופה. זה היה משהו מיוחד במינו. פה ושם הייתה משפחה, פה ושם היה ילד עם אבא, עם אמא, אבל בקווים כלליים זאת הייתה יתמות של העם

היהודי. פשוטו כמשמעו- שרידים. ובעיקר אנשים שיצאו מהשואה, נשארו בחיים והסתכלו קדימה- "מה לעשות?". אדם כמוני לא צריך היה לחשוב, הייתי כבר בן 25, חניך השומר הצעיר, חבר ההנהגה ראשית של השומר הצעיר שכל שנה, כל חייו, חלם על עליה. אבל אנשים אחרים היו בלי שורשים, בלי בית, בלי משפחה, עם סימן שאלה גדול- "מה עושים עם החיים? איך משקמים אותם?" ואני רוצה להדגיש, היו כמובן כמה וכמה זרמים, באותו זמן. חלק מהאנשים בכלל מאסו בחיים- למה אני צריך את כל זה? חלק מהאנשים פקפקו ביהדותם- למה אני צריך להיות יהודי? פה ושם היו אנשים שמאסו באירופה ורצו להגיע לאמריקה- העולם החדש. אבל היו שני זרמים עיקריים, לא באותה עוצמה ולא באותו כוח, חלק אחד אמר: "המלחמה הסתיימה; הפאשיזם נעקר עם שורשיו; גרמניה כנועה; בעולם שוב פעם דיברו על חופש ועל חיים חדשים, אולי נחדש את הישוב היהודי בפולין". פה ושם יצאו יהודים מהיערות, מחיים בתעודות מזויפות של אריים לא יהודים, חלק הסתתרו פה ושם, היה מי שחזר מברית המועצות, יהודי פולין. אבל זה היה זרם, לא חלש, אבל זרם שהתבייש למכור את האמת הזאת- איך אפשר ליצור חיים חדשים על פני בית קברות יהודי? איך אפשר לבוא לעיר שלך ואתה לא מוצא נפש חיה? נשאלת השאלה, למה מדברים רק על אקסודוס ולא על עוד עשרות אוניות מעפילים? התשובה היא פשוטה- זאת אחריות אנגלית. אם אתם זוכרים קצת היסטוריה, המעפילים הראשונים היו 300, 700 הכניסו אותם למחנות בעתלית. האנגלים אמרו הם יהיו פה, אבל נשחרר אותם לפי מספר רשיונות עליה שאנחנו מעניקים לסוכנות- 1,500 רשיונות בחודש. זה היה כלום. כשעתלית התמלאה, היא גם התרוקנה ע"י פעולה של ההגנה שפרצה לשם ושחררה את כולם. אבל הם הבינו שעתלית לא תפתור את הבעיה, אז הם מצאו את הפתרון של קפריסין. בקפריסין גם כן התאספו אלפים. החשבון של היהודי הפשוט היה, אפשר להגיד, מתמטי. קפריסין זה שער לארץ ישראל, זה יקח חצי שנה, 13 שנה, אבל אני בדרך לארץ ישראל. גם האנגלים עשו חשבון מתמטי- מה יהיה, יש לנו כבר כמה עשרות אלפים במחנות, יש עוד מאות אלפים? ואז הם רקמו מזימה חדשה- לא להכניס את המעפילים לעתלית, לא לקפריסין, אלא

המפקד של כל השיירה, למזלי אני נקלעתי לאוניית הדגל "רונימייד פארק", ואמר לי: "רוזמן עכשיו אני אומר לך בבטחון אם תוך 24 שעות אתם לא מתפנים מהאוניה, אנחנו מעבירים אתכם לגרמניה ושם נוריד אתכם בכוח". אני האמנתי לכל מילה שהוא אמר. ופה היו שני דברים, אני לא מבין את זה, אתם ודאי לא תבינו את זה. מה זה להגיד ליהודי-שיצא מהמחנות, מהפרטיזנים, שידע מה זה אושויץ, מה זה כל מה שהיה- שהבריטים מעבירים אותו לגרמניה. זה היה דבר נורא, אבל האגרוף היה כל כך קמוץ. חזרתי לאוניה, סיפרתי להם על הפגישה

עם הקולונל והבינותי שאין לי ולנו מה לעשות. האנשים ילכו לגרמניה וגם בגרמניה לא ירדו בכח עצמם וזהו. עכשיו אני מנתח את זה בעיניים שלי ושלכם, אני מתפלא על המנהיגות שלנו שלא לומדת מההיסטוריה. תראו, אנגליה הפעילה נגד אקסודוס 6 אוניות מלחמה נגד 4,500 פליטים, 6 אוניות מלחמה. אחד הגנרלים התפאר ברמקול למעפילים "אני מפקד אוניה זאת וזאת, אני במלחמת העולם השניה הטבעתי את אונית הדגל של הצי הגרמני על

יד חופי אמריקה הדרומית. אני מציע לכם לרדת". כח אדיר. האנגלים לא הבינו שאין פה מלחמה של כוח נגד כוח, אלא מלחמה של ערכים נגד ערכים, של צדק נגד פשע, של צורך אנושי נגד עוול ודיכוי. אני בכל מקום אומר את זה, לעצמי אני אומר. למה המנהיגים שלנו לא לומדים לקח? אנחנו, עם חיל האויר הגדול בעולם, עומדים נגד מיליון וחצי בעזה ולא יכולים לנצח אותם. איפה שעומד רצון של עם נגד אי צדק של כובש, רצון העם ינצח. וזה האנגלים לא למדו. אחרי אקסודוס יצאו שוב פעם אוניות מעפילים. כלומר, הם התגברו עלינו, אבל לא שברו את רוחנו. האקסודוס, כפי שאני מבין, זאת היתה תרפיה בשביל המעפילים. אתה מוכיח לבן אדם, לנער צעיר בן 14, שהוא יכול ללחום על עתידו. לא

פשוט לתפוס אותם להעביר אותם לאוניות גירוש בדרך כאילו לקפריסין ובמציאות להוביל לאירופה ולהחזיר אותם למקום ממנו יצאו. החשבון האנגלי היה מבחינה מתמטית פשוט, אם אדם יצא לעליה הוא יהיה בדרכים בצרות צרורות ויחזור לאותו המקום, אז כמובן שהוא לא ילך לעליה ובכלל לא יהיו מעפילים. זה היה השכל שלהם וזה היה הסיפור של האקסודוס. כשהגענו חזרה לצרפת בשלוש אוניות גירוש, על כל אוניה 1,500 איש, הבינונו בעצמנו, בלי שיגידו לנו השליחים מהארץ, שאם אנחנו יורדים בצרפת גמרנו עם העליה שלנו וגמרנו עם העליה

בכלל. וזה היה לא פשוט, עומדות שלוש אוניות, על כל אוניה 1,500 איש, יצאנו מנמל קטן סט וחזרנו לנמל קצת יותר גדול פורט דה בוק, אבל עומדים בחוף, אתה רואה את החוף, אתה רואה את האורות והשלטונות הבריטים והצרפתים אומרים "בבקשה תרדו, ניתן לכם חופש תנועה, נעזור לכם, רק תרדו". התפקיד שלנו, כלומר של ההנהגה, היה לא לרדת. היה לנו יתרון מסוים, כי

הצרפתים בהצהרה שלהם אמרו "אנו נקבל אתכם ונעזור לכם ועוד הבטחות, בתנאי שתרדו מרצונכם לחוף". הצרפתים לא הרשו לאנגלים להפעיל כוח. התנאי שלא יפעילו כוח נגדנו פעל. בארץ, עד היום אומרים שניצולי השואה זה סבון ומפוחדים וכל מיני דברים שלא כדאי לחזור עליהם, אבל 4,500 אנשים בשלוש אוניות זה לא היה סבון. הם היו אז ממש חיילים שעומדים בגבורה על דעתם. זה כל הסוד של האקסודוס, אנשים שנטלו את גורלם בידם והבינו דבר פשוט- האינטרס האישי שלי לעלות לארץ ישראל מזדהה עם האינטרס היהודי הכללי, שעוד אלפי יהודים רוצים לעלות. אם אני אשבור את הרצון הזה, אם אני יורד, אני בוגד בכל הערכים האלה. ואח"כ לאנגלים לא היתה ברירה. באחד הימים הזמין אותי

יכול, הוא צריך, הוא מוכרח. היום אנחנו לא מבינים את זה. אנחנו צריכים ללמוד את הלקח ההיסטורי. אבל אז, אחרי השואה, ידענו שהנצחון יהיה לצד הצודק, לצד שעומד על רצונו, לצד שמגייס את כל כוחותיו הרוחניים. זה מה שעשה אקסודוס. לכן מכל אוניות המעפילים זוכרים את האקסודוס שעמדה נגד המעצמה, נגד חיל הים הגדול בעולם ונכנעה, אבל ניצחה. זאת הדיאלקטיקה שלהחיים, שלההיסטוריה האנושית. הדבר העיקרי שאנו צריכים ללמוד זה מה שאמר גרשון הכהן "האקסודוס זה רוח האדם". זה האקסודוס, זה מלחמת השחרור שלנו, וזה לא המלחמות שלנו עכשיו, אלה המפגינים בטהרן ובכל מקום אחר של דיכוי. יכול להיות שהמפגינים מטהרן

לא יצליחו מחר או מחרתיים, אבל העתיד הוא שלהם. בסופו של דבר מוכרחה לנצח רוח האדם. על האוניה לא היו סתם אנשים. כלומר, כל אחד היה בקבוצה. חלק גדול היו בתנועות נוער, מהשומר הצעיר היו בערך 800 איש. היו קיבוצים ובתי ילדים עם מדריכים

שהלכו איתם לאורך הזמן. אבל גם יהודי פשוט היה בקבוצה והיה לו ראש קבוצה. שיערו בנפשכם, איך אפשר לתת ל-4,500 איש אוכל אם לא היו מאורגנים? היו קבוצות של 30-40 איש והוא בא עם דלי לקחת אוכל בשביל 30 איש. לא אגיד שהוא שלט בהם, אבל הוא ישב על ידם באותו מקום ודיבר איתם. כל הזמן דיברנו עם האנשים. באוניה זה לא היה כל כך פשוט לדבר עם אנשים, זה היה קומות-קומות. כולם היו כמו בקופסת סרדינים. ללכת לשירותים זה היה מבצע ואז אפשר היה לדבר עם האנשים רק באמצעות הרמקול ועיתון, אבל כל הזמן הצוות והמדריכים ורכזי הקבוצות החזקנו את האנשים במתיחות. לא נתנו לאנשים להתבטל או להיות נתונים לגורלם. עשינו את כל ההכנות להתנגדות-איך להתנגד לאנגלים, איפה כל אחד יהיה, איך לעשות את ההתנגדות, איפה אנחנו נמצאים ומה

התכניות שלנו. באוניית הגירוש כבר היה מצב לגמרי אחר. כמובן ישנו בשני מחסנים, בלי מיטות, בלי שום דבר, על הרצפה שכבו 1,000 איש. במחסן השני 500 איש. אבל כל הזמן דיברנו עם האנשים. עם הילדים עשו משחקים, חוגים לעברית. לאוניה שהייתי בה התלווה גם כתב של רויטרס. הזמנתי אותו כל יום לתוך המרתף, הוא ישב עם כל מיני אנשים שהיה להם סיפור מעניין לספר על עברם. לא נתנו לאנשים רגע אחד להיות נתונים לגורלם. כל הזמן היו פעולות, היו דיבורים, הרצאות, נאומים. אם ללכת בפראזה-ככה חושלה הפלדה. אדם לא היה נתון לגורלו, הוא תמיד ידע שהוא חלק מקבוצה, מכלל, והיו ערבי שבת עם זימרה, לימוד שירים, נאומים, כל מה שאפשר להעלות על

הדעת במסגרת של מאות ואלפי אנשים. כל אחד היה חלק מהכלל. כל אחד יודע שהשכן מסתכל על מה הוא עושה ואיך הוא מתנהג. לא הייתה אלימות, לא

היו גניבות, לא מכות, לא סכסוכים שבדרך הטבע צריכים היו להיות כשישנים אחד ליד השני 1,000 איש. נוצרה אווירה מיוחדת במינה, קשה לי להגיד קדושה אבל היה משהו מעין זה. זה לא היה סתם מקבץ של אנשים, אלו אנשים שהיו כל הזמן בפעולה כחלק מהכלל. נוסף לזה הייתה גם מנהיגות של כל אוניה, של כל קבוצה, הילדים בני 13-14 כבר אהבו את המדריך, זה היה להם תחליף לאבא ואמא, חלק גדול מהם היו בלי משפחות. לגבי המנהיגות הכללית, לא אגיד שהעריצו אותנו, אולי אפילו כן. אבל מה, הם ראו שאני אוכל את אותו אוכל שהם אוכלים, אני לא מקבל גרגר לחם אחד יותר מהם; אני ישן על אותה רצפה שהם ישנים; אותה כמות מים. זו הייתה מנהיגות מסוג אחר, לא כמו היום. לא היו שום אמצעים של כפייה, לא משטרה, לא שום דבר. הכל הלך במישרין תוך הבנה הדדית. במחנה, 3,000

טוב למדינה. זה פחות אלכוהול, פחות עישון, פחות וולגריזציה מינית. ככה אני מאמין. זה צידה לדרך לאדם צעיר. כששואלים אותי מנין אני שואב את הערכים שלי, אני אומר: החדר, התלמוד-תורה, בית הספר "תרבות" ומעל הכל השומר הצעיר. בעיקרים, בדרך המלך, לא בפרט זה או אחר. כשאני מסתכל אחורה, אני לא מאלה שמסתכלים אחורה בזעם, אבל אני רואה את הטעויות שעשינו, את הטעויות שהיו הכרחיות, את הטעויות שעוד נעשה. אני אומר לשלושת הבנים שלי "אני לא מוריש לכם שום רכוש, אבל אני מוריש לכם את העבר שלי". שוב- לא בפרטים, אבל בענין היושר ונקיון הכפיים, בשילוב בונה בתוך החברה תוך שמירה על האינדיבידואל שלך ותוך זיקה אל הכלל. זה לדעתי השומר הצעיר.

איש, כמעט לאורך כל הדרך התקיימו במתכונת של קיבוץ. היה מטבח משותף וכל קבוצה באה לקחת את האוכל, הייתה מספרה, סנדלריה וכל מה שצריך. הבינותי שבין היתר הצבא צועד על קיבתו. אסור שיהיו במחנה רעבים. הג'וינט התגייס ובאה עזרה. אפשר להגיד שהכל הלך למישרין. כמובן שאפשר עד מחר בבוקר לספר כל מיני דברים. זהו, אני סוחר על גבי את זה כל השנים. אבל אף פעם לא עשיתי מזה קרדום לחפור בו. השתדלתי להיות קיבוצניק מהשורה. הדבר הראשון שעשיתי בארץ- התיישבתי על הטרקטור עם תלם ארוך. וזהו התלם הארוך.

על השומר הצעיר היום:

המרכיב העיקרי של תנועת השומר הצעיר זה לחנך בן אדם יהודי, ציוני, אוניברסאלי, אדם. כלומר, מה שנקרא היום מבחינה תיאורטית נאורות סוציאל דמוקרטית. איך עושים את זה? אינני יודע. מהי דעתי על הקבוץ? אני בהכרה איש הקיבוץ השיתופי, במציאות אני פה בכל ההצבעות, כשדיברו על הפרטת חדר האוכל, אמרתי באסיפה: "רבותי, אני מתנגד אבל אצביע בעד. אי אפשר לבנות שיתוף ושוויון אם החברים לא רוצים את זה". זאת צריכה להיות הכרעה אישית. תמיד יהיו קיבוצים, יקימו קיבוצים. תוך הרבה שנים יגיעו חוקרים ורק אז ידעו מה הייתה תרומת הקיבוץ וההתיישבות החקלאית להקמתה וקיומה של מדינת ישראל. מה עכשיו? אינני יודע. אבל אני מאמין גדול בתנועת הנוער של השומר הצעיר ואני חסיד גדול של יתר התנועות. מי שעובר את הנוער העובד, מי שעובר אפילו את הצופים זה אזרח יותר

לכתבה המלאה: <http://www.shomer.org.il>

שכבת פלך מתחילה את פרק-המשימה!

ניצן שמיר, מפלמחים לחיפה, גרעין אחו, שכבת פלך

באמצע חודש מארס האחרון התחילו בוגרי תנועת השומר-הצעיר משכבת פלך את פרק המשימה הלאומית, הפרק בו מתאחד הגרעין ונוטל על עצמו משימות חינוכיות וחברתיות בלב ליבה של החברה הישראלית.

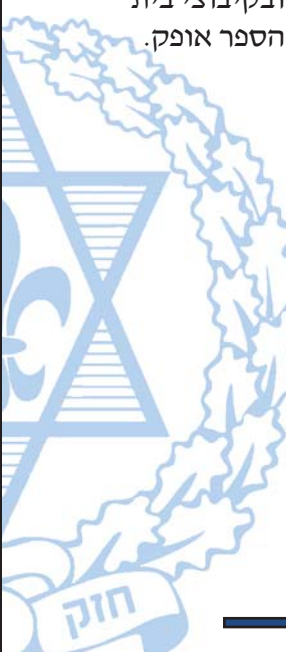
ובקיבוצים. המשימה היא חינוך, ביסוס התנועה מחד וחינוך ציבור רחב יותר דרך בתי-הספר והמתנ"סים מאידך. לאחר שנה זו הבנות משתחררות והבנים – לבט"ש ולשל"ת.

שכבת פלך בכמה מילים: השכבה מורכבת מילידי 1988. סיימנו את בתי-הספר התיכוניים בקיץ של 2006, ויצאנו לשנת-השירות בתנועה. בשנה זו הדרכנו, והנהגנו למעלה מחמישים קינים ברחבי הארץ: מעינות-ירדן ומנור שבצפון ועד לערד ובאר-שבע שבדרום. במהלך השנה גרנו בקומונות בערים

שכבת פלך בכניסה לפרק-המשימה מונה כ-80 חברים החיים חיי שיתוף ועשייה בשישה גרעינים. גרעין יהב נשלח למוסד מעלה-הבשור ומחנך שם, בקיבוצים ובמושבים שבצפון-מערב הנגב. גרעין ליבה גר באשקלון הדרומית ועושה חייל בקיני התנועה בעיר ובמוסד החינוכי שקמה שבקיבוץ יד-מרדכי. גרעין פלפל פועל בעיר חולון יחד עם קהילת בוגרים משמעותית שנמצאת באזור. גרעין כוורת התיישב בהרצליה ומחנך מגוון רחב של נוער בעיר מוכת פערים זו. גרעין איתן נמצא בקיבוץ גן-שמואל ועובד במוסדות, בקיבוצים ובמושבים של המועצה-האזורית מנשה. הגרעין הצפוני גרעין אחו, מחנך ומדריך נוער בחיפה, בקריות, בנהריה ובקיבוצי בית-הספר אופק.

ובקיבוצים בצורות שיתוף לפי בחירת החברים, למדנו להסתדר אחד עם השני גם כשהיה קשה וביחד לעבוד למען מטרה משותפת. לקראת סוף השנה החלטנו להמשיך ולחיות ביחד ולנסות להגשים בחיינו את אורח החיים השומרי דרך מסלול הנח"ל. מסלול הנח"ל עצמו השתנה לא מעט בשנים האחרונות. בעבר, גרעינים הלכו להתיישבות בקיבוצי הספר. שנות השמונים והתשעים דיללו את מספר החיילים בגרעיני הנח"ל ואך בודדים מהם נשארו בקיבוצים, שגם הם רובם, במהלך אותן שנים שינו את דרכם. כיום, מסלול השירות בנח"ל מורכב מתקופה בת שנה וחצי בה משרתים חברי הגרעין בתפקידים צבאיים שונים, לאחר תקופה זו מתחיל פרק המשימה הלאומית (במקום היאחזות) בקומונות בשכונות, בפריפריה

במסלול זה של הגשמה ותיקון חברה שיכול להראות לעיתים כעשייה סיזיפית או כהקרבה גדולה לעומת בני גילינו שמתכננים כעת את הטיול הגדול לחו"ל. אך אנו מבינים היום מתוך המפגש היומיומי שלנו עם המציאות הישראלית שדרך האדישות וההתנערות מאחריות אינה אפשרות עבורינו. אלימות, גזענות, הפרטה וניכור הם האתגרים שלנו, תפיסת העולם השומרית עליה התחנכנו היא הכלי החינוכי והמצפן שאיתו אנו יוצאים אל החברה.

אז אם אתם רואים ברחוב חיילים עם כומתה ירוקה בהירה ועם תג של סמל המגל והחרב תדעו לכם שאלו אנחנו או חברינו מהתנועות האחרות. תגידו לנו שלום ותאחלו לנו בהצלחה.

לפרק המשימה הבנים הגיעו לאחר 20 חודשים, הבנות – 19. במהלך אותם חודשים רבים היינו מפוצלים במספר מוקדים. יש מי שהיה לוחם בגדוד 50 של חטיבת הנח"ל ושירת בחברון, בשומרון ובגבול לבנון ויש את אלו שהיו מד"נים (מדריכי נוער) – מפקדים בבסיס הגדנ"ע בצלמון. ישנם בנות ובנים שהיו לוחמות/מים בגדוד הקרקל ושמרו ימים כלילות (בהצלחה) על גבול ישראל-מצרים שלא היה פרוץ להברחות ולחוליות חמאס וישנן בנות שהיו מורות חיילות בפנימיות ובערים בשגרה ומפעילות ומרגיעות במקלטים בדרום המופצץ בחנוכה האחרון. כמו כן, גם היום כבעבר יוצאים מגרעינינו "אחוזים" לפיקוד אשר נשארים ביחידות הקודמות בתפקידי פיקוד ועוסקים בהכשרת דור נוסף של חיילים מתוך שליחות ערכית ומוסרית. אנו גאים באחוזינו המפקדים (מהם שני קצינים ושתי קצינות) ותומכים בהם בכל משימותיהם. אנשים שונים מרימים גבה לעיתים לנוכח בחירתנו להמשיך

"גוונים של שלום"

בת חן ישראל, גרעין חורש (חולון), תנועת הבוגרים

פרוייקט "עמודי שלום" הינו פרוייקט המפגיש נוער יהודי מתנועת השומר-הצעיר ונוער ערבי מהחטיבה הערבית של "השומר הצעיר" אגיאל. הפרוייקט נתמך ע"י קרן רוזה לוקסמבורג וקרן חבצלת. במסגרת הפרוייקט פועל תאטרון דו-לאומי המעלה בכל שנה מופע פרי היצירה של המפגש בין בני הנוער. התאטרון פועל זו השנה השנייה, במסגרתו הועלה השנה ע"י חניכי קן חולון בן-גוריון של "השומר-הצעיר" וחניכי סניף לוד של תנועת "אגיאל" המופע "גוונים של שלום".

ולוד, ממבט כנה חסר פחד בעיניהם של אנשים שמעולם לא פגשת ומהאמונה הבסיסית שהיחד יצור את התשובה החיה לגזענות, חוסר השוויון וחוסר הצדק שבתוכם אנו חיים. יחד עם זאת, כל קושי שמתגלה, כל שאלת זהות נוגעת גם היא במקומות העמוקים ביותר. לכן, זהו תהליך של שינוי. של התבגרות. את הברכה הזאת כתבתי, בלילה שלפני ההצגה, כשחזרתי מהחזרות האחרונות בלוד. לא ידעתי מה אני רוצה לכתוב, אבל היה לי המון מה להגיד.

ידעתי בתוך תוכי שהיצירה הזאת יונקת משורשיי האישיים, ומשורשיה של חורייה; ואלו של חבריי לגרעין, של חברי גרעין פלפל ושל חניכי הגו"ב של קן בן גוריון וסניף לוד של החטיבה הערבית. וגם מסיפור חייהן האמיתי של 6 סבתות יקרות שפתחו בפנינו את הבית ואת הלב. בלעדי כל אלה- לא היינו

מצליחים להגיע לתוצר כ"כ אמיתי, צבעוני ומלא חיים.

"גוונים של שלום", הוא פרי היצירה ונקודת ציון קטנה במסע שהתחלנו לצעוד בו יחד- חורייה, יונס, רותם ואני לפני כשנתיים, במסגרת פרויקט יהודי-ערבי - "עמודי שלום". (המכיל את פרויקט "גשר לקשר" ואת פרויקט התיאטרון).

במסע הזה בחרנו – להיפגש שני עמים הנושאים תרבויות ונראטיבים שונים, להתמודד ולשוחח דרך מתודת הבמה עם כל מה שהיא מעלה ובעצם קיומו של תהליך היצירה והתוצר להוכיח שיכולה וחייבת להיות כאן מציאות חיים אחרת.

ליצור אמנות המהווה מצפן ערכי. שנותנת לצופה השראה להאמין בסיכוי האמיתי לשלום. כל גילוי, כל משפט שנאמר, כל תמונה ישנה שמצאנו או תבשיל שטעמנו בתהליך היוו בשבילנו מקור חי ליצירה.

היצירה הזו יונקת מהמפגש האנושי – המביד, המסקרן והמרגש שלנו, עם מציאות החיים הקשה של המקום הזה. מההסתובבות ברחובות חולון

חברים יקרים,

לספר, לדבר, לשחק- אתם נותנים סיכוי ממשי
למציאות חיים אחרת.

המפגש הייחודי שחוויתם כאן, זאת השנה
השנייה אומר- שאנחנו יכולים וחייבים לחיות
כאן יחד. שאין לנו סיכוי באף דרך אחרת.
דווקא בצוותא, באולם חזן במסגרת פסטיבל
"תרבות של שלום".
על הבמה הזאת כולנו שווים, כולנו היינו נבוכים
כשהיינו צריכים ללמוד לשיר שיר ראפ בשפה
שאנחנו לא מכירים.
וכך, ראוי שיהיה גם בחיים.
ואולי, הבעיה שלנו היא שיותר מדי פעמים נדמה
לנו שאנחנו יודעים את התשובה- ומעט מידי
פעמים, אנחנו נעזרים באחר כדי לגלות אותה.
זהו מאבק חינוכי- ערכי- מוסרי- פוליטי. מאבק
של חיים.
שותפים לכם בדרך הזו, אוהבים ומאמינים.
חזקו ואמצו!
המדריכים.

מה שפגשתם כאן, הוא בכנות, אוסף הסיפורים
האישיים, המשפחתיים של כולנו.
כשפנינו אל התכנים האלה, חשבנו- כמו שהסבא
אומר, שאם נדע טוב יותר מאיפה באנו, נצליח טוב
יותר להקשיב. ולשאול.
ובתוך התהליך כמובן, מתגלים סיפורים של זהות
ובעיקר- מתגלה הקושי שלנו להתמודד עם מה
שמסמל כל אחד מאיתנו.
המקום ממנו המשפחה שלנו באה, השפה,
המנהגים והמאכלים, הם דברים שלפעמים אנחנו
רוצים להתרחק מהם כדי שנוכל להיות כמו כולם
ולא שונים מאף אחד.

לפעמים אנחנו מגלים שהשורשים שלנו הם יותר
עמוקים ויותר מורכבים ממה שחשבנו- ואז זה
מאלץ אותנו להסיר קצת את החומות ולהיות
חשופים וגלויים.
פתאום אני- אני, ולא מי שאני חושב שמגניב
להיות.

מהמקום הזה, כל בחירה שאעשה
תהיה אמיתית ומשמעותית פי
כמה.

בסרט "סיפורי סבתא", סבתא של
מור אומרת, שאסור לנו לשכוח את
הילדות היפה- לשבת בחוץ כולם
יחד עד השעות הקטנות, לפטפט,
לשחק ולא לרצות לחזור הביתה..
במקום זה, היא אומרת- אנחנו
בוחרים לשבת כל היום מול המחשב
והטלוויזיה..

כשאתם יוצאים מהבית ומגיעים
אל הקן או אל הסניף, אתם נותנים
לעצמכם הזדמנות לגלות איזה
משהו חדש- שלא הייתם מגלים
בעוד שעה של התכתבות ב messenger.
כשאתם מרימים את המבט ממסך המחשב- אתם
מזמינים שיחה בין אנשים שאולי לא היה להם
האומץ לגשת באיזה מועדון..
כשאתם מעזים לצייר, לשיר, לרקוד, לכתוב,

לתהליך הזה נכנסנו בדחיפות גדולה, עם ידיעה ברורה שאנחנו נמצאים על סף מפגש מאוד אינטנסיבי עם חניכי קן בן גוריון וחניכי סניף לוד.. חניכי בן-גוריון היו אז בתקופת בגרויות, אירועי סיום השנה וגם חג קן בדרך. קשה היה להבין איך הכל יצליח לקרות, איך הדברים יסתדרו בלחץ שכזה. בשיחה הראשונה החבר'ה נחשפו לרעיונות שלנו - (שבאמת נשמעו קצת לא הגיוניים בהתחלה) להרים תוך זמן לא רב מופע תיאטרון יהודי-ערבי. יאמר לזכותם, שמהר מאוד הרגשנו שהם איתנו שמהו מאוד אמיתי ועמוק כנראה מושך אותם פנימה למרות כל הקושי להתחייב לפרויקט שכזה.. מהרגע הזה כל יום היה מסע משותף יחד איתם אל כל מה שהם נושאים איתם: החששות מהמפגש,

הסיפורים מהבית שנשזרו במחזה, הדינמיקה הפנימית של חברת נעורים, ההתרגשות, הלמידה בע"פ של סצינות מהמחזה ולבגרות באזרחות באותו הזמן, וכל מה שנבע מהמפגש בינו. כל רגע אפשר גילוי חדש, התמודדות עם קושי, לדעת שעושים כאן משהו גדול, משהו שאי אפשר ליצור אותו במושגים הרגילים. הנושא השנתי שנבחר לשנה הבאה - אחרות עמים, הוא עוד צעד שלנו כתנועה על אותה התמודדות רבת שנים עם משמעויותיו של המפגש היהודי-ערבי בארץ. זוהי הזדמנות עצומה לכולנו, כתנועה, לבוא במגע עם המציאות הקשה של ימינו ההולכת וגואה, עם החטיבה הערבית על חניכיה ומדריכיה, ועם זהותנו שלנו.

בוגרי השומר הצעיר לדורותיהם חזק!

בימים אלה, מחדשת תנועת הבוגרים של השומר הצעיר את מפעלה התרבותי. אנו מקימים קבוצה של חברים מתנועת הבוגרים שרוצים להכשיר את עצמם כמנהיגים בתחום, על מנת להוביל פרויקטים חינוכיים ואומנותיים ותרבותיים בתנועת הנוער ובחברה הישראלית ולימים להקים מחדש את מפעל הצוותאות.

לשם כך אנו זקוקים לכם, בוגרי השומר הצעיר, אשר עסקו בחייהם או עוסקים זה עתה בתחומים אלה:

אנו מחפשים ללמוד ולשמוע ממי שיש להם ניסיון בתחומים השונים – בימוי, עיצוב במה ובניית תפאורה, עיצוב תאורה וסאונד, תלבושות, איפור במה, משחק ועבודה עם שחקנים, מחול וכוריאוגרפיה, כתיבת מחזות, וכל קשר למפעל צוותא לדורותיו ולמפעלם התרבותי של אבא קובנר, שולמית בת-דורי, ואמנים נוספים בני השומר הצעיר. נשמח לכל פנייה בנושא מכל מי שמוכנים להקדיש מזמנם בהתנדבות.

בברכת חזק ואמץ!

בת חן ישראלי 052-5809935

עדכוני יד יערי וגבעת חביבה

קיץ-סתיו 2009

יד יערי

ימי עיון:

במהלך החצי השני של 2009 יערכו 3 ימי עיון בהם יד יערי נוטל חלק מרכזי:

1. 7 לספטמבר 2009 באוניברסיטת ת"א התקיים יום עיון בין-תחומי בנושא "חינוך ילדות בקיבוץ". הדוברים ביום זה באו מתחומי ההיסטוריה, הסוציולוגיה והפסיכולוגיה, הספרות העברית, אמנות, תיאטרון וקולנוע. יום זה התקיים בשיתוף המכון לחקר הציונות באוניברסיטת ת"א ויד טבנקין ומשך קהל רב.
2. 19 לנובמבר 2009 בגבעת חביבה, יתקיים יום עיון לציון 60 שנה להיווסדה של גבעת חביבה ו-65 שנה להוצאתה להורג של הצנחנית חביבה רייק. בנוסף למושבי הדיון השונים תחנך פינת זיכרון מעוצבת לזכרה של חביבה, ייחנכו תערוכות ויוענק הפרס השנתי לשלום ע"ש חביבה רייק לאישיות ציבורית הפועלת לקידום הדו-קיום בחברה הישראלית.
3. במהלך דצמבר 2009, מתוכנן יום העיון השנתי של "שומר תמיד" שיוקדש השנה להופעת החלק הראשון של הביוגרפיה של מאיר יערי מאת פרופ' אביבה חלמיש. התאריך והמקום המדויק עדיין לא נקבעו סופית.

פרסומים:

בחודשים האחרונים הופיעו ספריהם של רן חכים "הקיבוץ צים בישראל, מבט היסטורי-כלכלי", ספר האמן של יובל דניאלי "רק אשר אבד לי – קנייני לעד" וספרו של גיורא עמיר "קיבוץ עולה מן השואה" לציון 60 שנה להבות חביבה. זה עתה יצאו לאור חיבורו של טל אלמליח על ההיסטוריה של התעשייה הקיבוצית ופרשת האוניה דנירה, פרקי יומן של חבר קיבוץ הזורע המתעדים מסע בים של פליטים מגרמניה שהוגלו ע"י הבריטים לאוסטרליה בימי מלחמת העולם השנייה.

עוד בקרוב: הכרך הראשון של הביוגרפיה של מאיר יערי מאת פרופ' אביבה חלמיש (הוצאת עם עובד)

ארכיון:

מעבר לפעילות השוטפת בקטלוג ושירות מעיינים ומתעניינים – רבים מהם חברי התנועה העולמית והישראלית – מורגשת בארכיון התהודה הרבה לה זכה כנס "שומר תמיד" לציון 95 שנה לתנועה. חומרים רבים התקבלו ומתקבלים בעקבות הכנס וביניהם מסמכים, תמונות ודגלים. ראויים לציון מיוחד מחברת יומן קבוצה מאוירת להפליא וכתר בה בעברית תמה מקן לודג' 1925 ואוסף גדול של תמונות נדירות משנות ה-50 המתעדות את פעילות התנועה בקובה. כמו כן התקבל בארכיון, בסיוע ארכיון משמר העמק, אוסף נדיר של ראיונות מצולמים שהתקיימו עם בוגרי 12 המחזור רים הראשונים במוסד "שומריה", ראשון מוסדות החינוך הקיבוציים של התנועה בארץ.

מרכז האמנויות

את שנת הפעילות המוצלחת חתמו 2 תערוכות צילומים מרהיבות של הפרויקט היהודי ערבי "בעיניים אחרות – נוער" ובעיניים אחרות – נשים". השנה החל גם פרויקט "בעיניים אחרות – וידאו". כמה ממשפטי פרויקט הנוער יצאו לארה"ב לפתיחת תערוכת צילומים של הפרויקט באזור ניו יורק והשתתפו במחנה שלום יהודי-ערבי-אמריקני משותף ובמחנה התנועה בליברטי ("קמפ שומריה").

ספריית השלום

הספרייה נמצאת באמצעו של פרויקט דיגיטיזציה חלוצי בו נסרק אוסף העיתונות הערבית-פלסטינית המוקדמת הנמצא בה ומועלה לרשת. את פירותיו הראשונים של פרויקט זה ניתן לראות באתר

<http://www.falastinnewspaper.info/hebrew.html>

עד כאן על קצה המזלג מהמתרחש ביד יערי ובגבעה כולה.

בברכה – דודו אמיתי

דובר גבעת חביבה ומנהל יד יערי

אירועי חג התנועה תשס"ט

יש לכם תמונות ישנות או זיכרונות שברצונכם לשתף

על חגי התנועה שלכם?

שילחו לנו מייל ואנחנו נדאג לפרסם אותם בגיליון הבא

shomertamid@gmail.com

הפרטת קרקעות ישראל

נועם אסיאו, גרעין צוריעז (כפר מנחם), תנועת הבוגרים

(בישראל 93% מהקרקע הינה בבעלות המדינה). רעיון זה של קרקע לאומית היה לאבן פינה עבור ההתיישבות היהודית ופיתוח הארץ בכפריה ובעריה ושימש מסגרת אב לשיבת העם אל אדמתו.

עדות לשלילת הקניין הפרטי בקרקע ע"פ התפיסה המקראית נוכל למצוא בספר ויקרא כ"ה כ"ג: **וְהָאֲרֶץ, לֹא תִמְכַּר לְצַמְתָּת--כִּי-לִי, הָאֲרֶץ: כִּי-גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אַתֶּם, עַמִּדִּי;** ע"פ תפיסה זו האדמה היא נכס אלוהי, ואיננה בבעלות אף אדם פרטי.

מנהיגי התנועה הציונית הבינו כי הפתרון לגלות מחייב רכישת אדמות שיוחזקו על ידי העם. גישה זו הביאה להחלטה בקונגרס הציוני החמישי בשנת 1901 על הקמת ההחלטה שהתקבלה הייתה: "להקים קרן לאומית שמטרותיה

לרכוש בתרומות העם היהודי קרקעות בארץ ישראל לקניין העם. כל הקרקעות שירכשו יהיו בבעלות העם היהודי כולו, לא יהיה אפשר למכור אותן אלא רק להחכיר אותן לתקופה של 49 שנים."

"העם יהיה לא רק המייסד, אלא גם בעליו של רכוש תכליתי זה (הקרקע) לצמיתות. על ידי זה אי אפשר יהיה ליחידים להשתמש בו ברצון עצמם, באופן שאינו מתאים עם כוונותיו של המייסד. עלינו לדאוג גם להבא כי יהיה הרכוש הזה נשמר באמונה הכי גדולה, וכי יתנהגו בו בצמצום, בפחד, יותר מאשר בעוז."

יותר מחודש עבר מאז אותו יום שני סוער, ה-3/8/09, בו אישרה הכנסת את חוק הרפורמה במנהל מקרקעי ישראל בקריאה שלישית, כאשר ברקע נשמעים קולות ההתנגדות העזה של תנועות הנוער וארגונים חברתיים מכלל הקשת הפוליטית. ההצבעה ואישור החוק בכנסת מהווים נקודת שיא כלפי מהלך הפרטת קרקעות המדינה אותו הוביל ראש הממשלה בנימין נתניהו, מהלך אשר נתקל במאבק עיקש של תנועות הנוער הציוניות החלוציות, במהלכו הצליחו לא פעם לבלום ולעכב את ההפרטה. כחבר בתנועת הבוגרים של השומר הצעיר ושותף מלא

למאבק, נוכחתי גם אני בכוחן הלא מובן מאליו של תנועות הנוער. בעקבות אישור החוק ולקראת המשך המאבק החוק, המשפטי, להלן סקירה על תהליך העברתו והמאבק.

על מנת לבחון את סוגיית הפרטת הקרקעות באופן מעמיק, אפתח במעט רקע אודות רעיון הבעלות על הקרקע, מספר עובדות ומושגים בנדון. רעיון הבעלות הלאומית על הקרקע הינו אחד מהרעיונות העיקריים בהגשמת הציונות. רעיון זה שואב מן המקורות היהודיים הקדומים, ועל פיו הקרקע במדינה אינה בבעלות גורמים פרטיים, אלא בידי גורמים לאומיים המייצגים את הכלל

החוק מנוגד לחוק יסוד מקרקעי ישראל משנת 1960 אשר אוסר על מכירת הקרקע לידיים פרטיות. מכירת הקרקעות לידיים פרטיות תביא להיחלשות משמעותית של האינטרס הציבורי. המניע העיקרי אשר יוביל את קבלת ההחלטות לגבי הקרקעות יהיה רווח פרטי של בעל הון מסוים והדבר עלול ליצור תלות של המדינה באותם בעלי הון.

- ע"פ הרפורמה תהיה שליטה מוחלטת לזרוע המבצעת של הממשלה, מזווית הפיתוח בלבד, ללא ייצוג לשלטון המקומי או לאינטרס הסביבתי וללא ייצוג של הציבור.
- הפרטת המנהל ושיווק מקרקעי ישראל לכל המרבה במחיר תביא לגידול בפערים כלכליים חברתיים וחיזוק השכבה הקטנה, השולטת במשק הישראלי.
- מיותר לציין כי הרפורמה תקטין באופן מובהק את היכולת של המדינה לנתב ולפקח אחר הבעלות על הקרקע אשר עלולה להגיע בשרשור כזה או אחר לידי גורמים עוינים למדינת ישראל.

תהליך העברת הרפורמה

אחת הסוגיות המרכזיות שעלו בעקבות ותוך כדי העברת הרפורמה הינה דרך העברתה במחטף וללא דיון ציבורי נרחב. הרפורמה אשר מכילה בתוכה שינויים מהותיים באופייה של מדינת ישראל ובעלת השלכות מרחיקות לכת כלפי הציבור, מצויה בכוונתו של נתניהו מזה זמן רב מאוד, וזאת ניתן ללמוד מעיון במצע שפרסם לקראת הבחירות שנערכו בפברואר 2009 ואף בהתבטאויות קודמות, אך מעט מאוד מאלו הגיע לידי שיח מעמיק בממשלה ואף בציבור הרחב.

- (בנימין זאב הרצל, נאום הפתיחה בקונגרס הציוני החמישי, 1901)
- אז מהי ה"רפורמה" בקרקעות?
תחת השם המבטיח רפורמה במנהל מקרקעי ישראל, אשר הוצגה לציבור כמשתלמת לאזרח הקטן, חבוייה אחת ההפרטות הגדולות בתולדות

מדינת ישראל, וללא ספק המסוכנת והחמורה ביותר. משמעות הרפורמה אשר מתבססת בחלקה על המלצות ועדת גדיש הינה ביטול מנהל מקרקעי ישראל

ושינוי אופן העברת הקרקעות ממשטר

של חכירה למשטר של בעלות, משמע - האדמות הנכללות במסגרת הרפורמה שעד היום היו אדמות לאום שניתן רק לחכור, מוצעות למכירה לקונים פרטיים ע"י גוף חדש אשר יחליף את מנהל מקרקעי ישראל ויהיה אמון על שיווקן. מהלך זה מלווה במהלכים נוספים כמו הפרשת קרקעות חקלאיות לקרקעות למגורים, שינויים בצורת התכנון במדינה ועוד.

המטרה המוצהרת של צעדים אלו הינה יעולת הליכת תכנון ובניה, האצת הצמיחה הכלכלית והוזלת מחירי הדירות. בפועל מהווה הרפורמה צעד מסוכן מאוד ולא דמוקרטי באופן העברתה החפוזה ובאופן בו היא מנוגדת לחוק יסוד מקרקעי ישראל, וטומנת בחובה השלכות קשות על החברה הישראלית.

ב-4.5.2009 אישרה ועדת השרים את הרפורמה בקרקעות מדינת ישראל וב-12/5/09 החליטה ממשלת ישראל להביא את הרפורמה לידי חקיקה ואישור הכנסת- דרך חוק ההסדרים. יש לציין כי הניסיון להכניס רפורמה כה חשובה כסעיף בתוך חוק ההסדרים- אשר צמוד לחוק התקציב- מנשלת כליכולת

אמינית לקיים דיון מעמיק בחוק ופוגעת באופי הדמוקרטי של החקיקה. ב-16 ביוני, בעקבות לחץ המאבק של תנועות הנוער וארגונים סביבתיים וחברתיים בנושא, ופעילות של חברי

כנסת רבים, הגיע יו"ר הכנסת, ראובן ריבלין להסכמה עם האוצר על הוצאת הרפורמה במקרקעין אל מחוץ לחוק ההסדרים. הרפורמה אמנם מוצאת מחוק ההסדרים אך מועברת לוועדת משנה לוועדת הכלכלה בראשות ח"כ כרמל שאמה מהליכוד, אשר כפופה ללוח זמנים אף יותר לחוץ מזה של חוק ההסדרים.

במקביל להחלטות הממשלה, פעל נתניהו בציר נוסף על מנת לאפשר את קיום הרפורמה. נתניהו דרש מיו"ר קק"ל אפי שטנצלר לאשר בדחיפות חילופי קרקעות בין הקרן הקיימת לבין מנהל מקרקעי ישראל. ישיבות הקרן הקיימת אותן הוביל שטנצלר בקו דומה לזה של נתניהו, התאפיינו בניסיון לאשר את חילופי הקרקעות באופן חפוז, ללא הבנה מעמיקה של צירי הקק"ל את משמעות חילופי הקרקע ומהות הרפורמה. אישור חילופי הקרקע הוקפא והועבר לדיון בבית המשפט לאחר טעות בהצבעה של נציגת קדימה.

המשך תהליך אישור הרפורמה הועבר בזאת חזרה אל משכן הכנסת לאישור ועדת הכלכלה ולקריאה שנייה ושלישית. ב-21/7 אמורה הייתה ממשלת נתניהו לאשר את הרפורמה, באותו שבוע ולאורך כל אותו יום ולפניו הפגינו חברי תנועות הנוער ומטה המאבק ואף נכנסו לתוך משכן הכנסת על מנת לשכנע ח"כ ושרים להתנגד להפרטת הקרקעות. בעקבות ההתנגדות, הבין נתניהו

כי אין לו רוב, נאלץ למשוך את החוק מעל דוכן הכנסת ולדחות את ההצבעה. ב-3/8 אישרה הכנסת את חוק הרפורמה במנהל מקרקעי ישראל לאחר שראש הממשלה דרש משמעת קואליציונית ואיים שכל חברי הממשלה שרים וסגני שרים שיצביעו נגד החוק יפוטרו מהממשלה. האם זו הדרך לדרוש הצבעה על חוק כל כך חשוב שפוגע באדמות המדינה לדורות הבאים?

המאבק ברפורמה

בקרקעות

אין ספק שהמאבק ברפורמת הקרקעות, הינו המאבק החברתי-ערכי הגדול ביותר שנערך בישראל בשנים האחרונות, מאבק שחצה גבולות פוליטיים וערכיים ואיחד לתוכו אלפי פעילים של ארגונים חברתיים, תנועות נוער, גופים לאיכות הסביבה וח"כים מהקואליציה ומהאופוזיציה. את המאבק אשר החל במקביל לפרסום הרפורמה כחלק מחוק ההסדרים הובילו מטה המאבק בפרטת קרקעות ישראל יחד עם ח"כ שלי יחימוביץ. המטה איחד לתוכו תנועות נוער, ארגונים חברתיים וגופים סביבתיים מכל קצוות הקשת הפוליטית, ופעל בהובלת בוגרי תנועת השומר הצעיר, הנוער העובד והלומד, המחנות העולים, תנועת דרור ישראל וכן גרעיני נחשון של תנועת בני עקיבא. פעילות המטה עסקה בהובלת המאבק הן בפאן הפוליטי, והן בחיזוק התודעה הציבורית. הפעילות כללה: פתיחת אתר אינטרנט העוסק בנושא, כתיבת מכתבים וקיום שיחות עם שרים,

